ТЕМА 1: ДЕРЖАВА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ФУНКЦІЇ

2 заняття

Теоретичні питання

1. Взаємодія держави з іншими інститутами політичної системи суспільства.
2. Сучасна держава, її завдання та функції. Сучасна українська держава, її завдання та функції.

Термінологійні завдання

Засвойте визначення таких понять: політична система суспільства, громадська організація, політична партія, місцеве (територіальне) самоврядування, функції держави.

Практичні завдання

1. Ознайомтесь із статтею 36 Конституції України від 28.06.1996, статтею 2 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 05.04.2001, статтею 1 Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012, а також ознайомтесь із статтею 2 (пункти 2.1, 2.2) Статуту політичної партії «Слуга народу» та розділом 2 (пункти 2.1-2.4) статуту Всеукраїнської громадської організації «Асоціація правників України»

Порівняйте мету та завдання (напрями діяльності) цих громадських об'єднань.

Поясніть, яка мета та завдання політичних партій та громадських організацій у політичній системі суспільства? Як взаємодіють політичні партії та громадські організації із державою у політичній системі суспільства?

Чи відомі Вам випадки заборони діяльності політичних партій у сучасному політичному житті України та світу.

Чим, на Вашу думку, діяльність політичних партій відрізняється від діяльності громадських організацій? Які різновиди громадських організацій існують в Україні?

2. Ознайомтесь зі статтями 7 та 140 Конституції України від 28.06.1996 та статтею 2 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997.

Визначте, які із наведених завдань належать до напрямів діяльності місцевого самоврядування, а які з них – до напрямів діяльності держави?

1) забезпечення збалансованого економічного та соціального розвитку відповідної території;
2) забезпечення проведення державної економічної політики, здійснення прогнозування та державне регулювання національної економіки;
3) справляння місцевих зборів, передбачених законодавством;
4) забезпечення розроблення і виконання загальнодержавних програм економічного та соціального розвитку;
5) управління об'єктами житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, транспорту і зв'язку, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад;
6) управління закладами освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту, оздоровчими закладами, які належать територіальним громадам;
7) забезпечення проведення державної фінансової та податкової політики, сприяння стабільності грошової одиниці України;
8) забезпечення проведення державної правової політики;
9) проведення єдиної державної політики у сфері державної служби;
10) координація на відповідній території діяльності суб'єктів містобудування щодо комплексної забудови населених пунктів.

Поясніть, що таке місцеве самоврядування? Як взаємодіють органи місцевого самоврядування із державою у політичній системі суспільства?

3. Ознайомтесь із Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 № 2411-VI

3.1. Визначте, до яких завдань держави за територією поширення (зовнішні чи внутрішні) належать такі:

3.1.1. боротьба із злочинністю шляхом поліпшення координації роботи правоохоронних органів, оптимізації їх структури, належного забезпечення їх діяльності;
3.1.2. створення сприятливих умов для задоволення національно- культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України, підтримання з ними сталих зв’язків;
3.1.3. зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу і кооперації праці;
3.1.4. підтримка інтеграції України у світовий інформаційний простір.
3.1.5. забезпечення незалежної діяльності об'єднань громадян, посилення їх впливу на прийняття суспільно важливих рішень;
3.1.6. впровадження системи екологічно збалансованого використання природних ресурсів;
3.1.7. забезпечення комплексного захисту населення та реабілітації території від негативного впливу наслідків Чорнобильської катастрофи, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи;
3.1.8. гарантування державою непорушності усіх форм власності як основи ринкової системи господарювання;

3.1.9. переведення українських газо-, нафтотранспортних і електричних мереж на умови функціонування, що діють у державах Європейського Союзу;

3.2. Визначте, до яких завдань держави за часом дії (постійні чи тимчасові) належать такі напрями діяльності Української держави:

3.2.1. впровадження системи екологічно збалансованого використання природних ресурсів;

3.2.2. забезпечення комплексного захисту населення та реабілітації території від негативного впливу наслідків Чорнобильської катастрофи, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи;

3.2.3. гарантування державою непорушності усіх форм власності як основи ринкової системи господарювання;

3.2.4. переведення українських газо-, нафтотранспортних і електричних мереж на умови функціонування, що діють у державах Європейського Союзу;

3.3. Визначте, до яких завдань держави у політичній, економічній, культурній, соціальній сферах належать такі:

3.3.1. вдосконалення системи проведення виборів до Верховної Ради України та органів місцевого самоврядування;

3.3.2. захист, модернізація та розвиток національної культурної індустрії (книговидання, кінематографія, мистецтво);

3.3.3. досягнення ефективного демографічного розвитку;

3.3.4. підвищення ролі та відповідальності політичних партій, сприяння політичній структуризації суспільства на засадах багатопартійності, створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян у представницьких органах влади;

3.3.5. подолання бідності і зменшення соціального розшарування,

3.3.6. забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, досягнення високих темпів її зростання, забезпечення макроекономічної стабільності та низького рівня інфляції;

3.3.7. удосконалення системи пенсійного забезпечення, створення умов для гідного життя людей похилого віку, стимулювання розвитку недержавної системи пенсійного страхування;

3.3.8. перехід на європейську модель ринкового нагляду, якості та безпеки продукції;

3.3.9. підвищення ролі вищої освіти і науки як основ становлення в Україні ефективної «економіки знань».

Яке значення має закріплення завдань держави та засад її політики в окремому Законі України?

5. Проаналізуйте ст. 10^1 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»:

Стаття 10[1]. Засади внутрішньої політики у ветеранській сфері

1. Основними засадами внутрішньої політики у ветеранській сфері є:

впорядкування державної ветеранської політики шляхом визнання видатної ролі ветеранів війни, постраждалих учасників Революції Гідності в збереженні української державності, використання їх потенціалу, з урахуванням набутого військового досвіду, в економічній і соціальній сферах розвитку держави як елементу стратегії розвитку людського капіталу;

недопущення дискримінації за будь-якою ознакою з метою забезпечення прав і основоположних свобод людини та подолання стереотипних уявлень щодо незворотних змін у поведінці ветеранів війни внаслідок участі в бойових діях;

створення ефективної системи визначення індивідуальних потреб ветеранів війни та надання підтримки протягом їхнього життя після завершення військової служби;

створення та забезпечення належних умов для реалізації права на охорону здоров'я, освітніх, трудових, економічних, культурних, спортивних, соціальних прав ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, членів сімей осіб, які захоплені в полон або які набули статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, постраждалих учасників Революції Гідності та членів сімей осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка";

створення умов для надання ефективних і доступних медичних послуг та медичного обслуговування, реабілітації, абілітації, надання психологічної допомоги, з урахуванням індивідуальних потреб, ветеранам війни, членам їхніх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, членам сімей осіб, які захоплені в полон або які набули статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, постраждалим учасникам Революції Гідності та членам сімей осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка";

здійснення профілактики та лікування посттравматичного стресового розладу (ПТСР), суїцидальної поведінки, алкогольної, наркотичної чи ігрової залежності серед ветеранів війни;

створення та забезпечення функціонування ефективної системи повернення з військової служби до цивільного життя шляхом взаємодії сил безпеки і сил оборони та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни;

створення умов для формування програм щодо інтеграції ветеранів війни та постраждалих учасників Революції Гідності в територіальні громади;

сприяння ветеранам війни у здобутті економічної самостійності, залучення їх до ветеранського підприємництва, освітніх програм, зайнятості та працевлаштування;

сприяння ветеранам війни у реалізації їхніх творчих можливостей та ініціатив, залучення їх до активної участі в соціальному, економічному та гуманітарному розвитку держави;

підтримка фізичної культури і спорту ветеранів війни;

осучаснення системи соціального захисту ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, членів сімей осіб, які захоплені в полон або які набули статусу осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, постраждалих учасників Революції Гідності та членів сімей осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка";

сприяння у реалізації програм досудової та наглядової пробації для ветеранів війни, постраждалих учасників Революції Гідності;

виявлення поваги, вшанування пам’яті загиблих (померлих) ветеранів війни та осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка";

формування суспільної культури, вшанування пам’яті загиблих, повага та вдячність за подвиг ветеранам війни, постраждалим учасникам Революції Гідності та особам, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка";

сприяння створенню матеріальної та нематеріальної культурної спадщини, яка пов’язана з українськими воєнними перемогами, українською військовою доблестю, Революцією Гідності, та поширення інформації про об’єкти такої спадщини як в Україні, так і поза її межами;

сприяння залученню ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, постраждалих учасників Революції Гідності та членів сімей осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка", до національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання, громадянської освіти;

забезпечення функціонування єдиної державної інформаційно-комунікаційної системи, призначеної для збирання, реєстрації, накопичення та зберігання інформації про ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України та членів сімей осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой

України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності, з врученням ордена "Золота Зірка";

фінансове забезпечення заходів та програм, спрямованих на підтримку і розвиток ветеранської політики.»

Проаналізуйте також Положення про Міністерство у справах ветеранів (постанова КМУ від 27.12.2018 № 1175 в редакції 2020 р., з дальшими змінами) в частині повноважень цього міністерства.

Зіставте ст. 10^1 зазначеного закону і обсяг повноважень із захисту ветеранів покладений на Міністерство у справах ветеранів. Як вони співвідносяться під кутом зору функцій і завдань держави?

5. Опрацюйте текст Конституції України під оглядом того, яка модель держави у ньому закріплена.

Чи підтверджують інші статті Конституції України припис статті 1 про те, що Україна є «… демократичною, соціальною і правовою державою»? Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендовані джерела

Базова

1. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: навч. посібник. Львів, 2021.
2. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). Київ, 2013.
3. Крестовська Н.М., Матвєєва Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. Київ, 2019
4. Загальна теорія права: підручник /за заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015.
5. Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020.
6. Загальна теорія права. Академічний курс: підручник / за ред. С. Бобровник. Київ, 2021.

Допоміжна

1. Балаклицький А. І. Поняття та значення основних ознак держави на сучасному етапі розвитку суспільства: загальнотеоретична характеристика. Держава і право. 2011. Вип. 53. С. 104-109. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/41751
2. Богушова І. В. Співвідношення формаційного та цивілізаційного підходів до типології держав: теоретико-правовий аналіз. Часопис Київського університету права. 2011. № 3. С. 43-46

3. Божко В. М. Аналіз теорій походження держави. Зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Право». Харків. 2007. Вип. 9. С. 12 – 19. URL: http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/11740/%C2
4. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції : монографія / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. К. : Ред. журн. «Право України», 2012. Випуск № . «Академічні правові дослідження». 336 с. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/1218
5. Рабінович П., Лобода Ю. Соціальна сутність держави: теоретико-методологічні засади дослідження. Право України. 2001. № 8. С. 41-44.
6. Тимошенко В.І. Договірна теорія виникнення держави. Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. Одеса: Одеський юридичний інститут НУВС, 2005. № 1. С. 201—205.
7. Тимошенко В.І. Психологічна теорія держави Л.Й. Петражицького (З історії політичної і правової думки). Держава і право: збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 24. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. С. 24-30.
8. Тимошенко В.І. Роль насильства у виникненні держави (З історії політичної та правової думки). Бюлетень Міністерства юстиції України. 2005. № 1(39). С. 26-35
9. Яртим Н. В. Католицькі доктрини походження держави і права. Вісник Національного авіаційного університету. Сер. : Філософія. Культурологія. 2011. № 1. С. 151-155. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnau_f_2011_1_38
10. Висоцький В. М. Функції політичних партій: правовий зміст поняття, ознаки, правова регламентація. Держава і право. 2010. Вип. 49. С. 147-153. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/34297
11. Гапоненко Л. В. Місце політичних партій в політичній системі України. *Держава і право. Юридичні і політичні науки.* 2013. Вип. 59. С. 78-83. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/dip_2013_59_15.pdf
12. Мурза В. В. Поняття та види функцій сучасної держави. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ.* 2011. № 4. С. 42-50. URL: http://nbuv.gov.ua/j- pdf/VKhnuvs_2011_4_8.pdf.
13. Назаренко О. Політична система суспільства: сутність, основні риси, функції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Юридичні науки. 2012. Вип. 94. С. 86-90. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2012_94_25
14. Прієшкіна О. В. Місцеве самоврядування та політична система України: взаємодія та розвиток. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 61. С. 163-172. URL: http://www.apdp.in.ua/v61/22.pdf